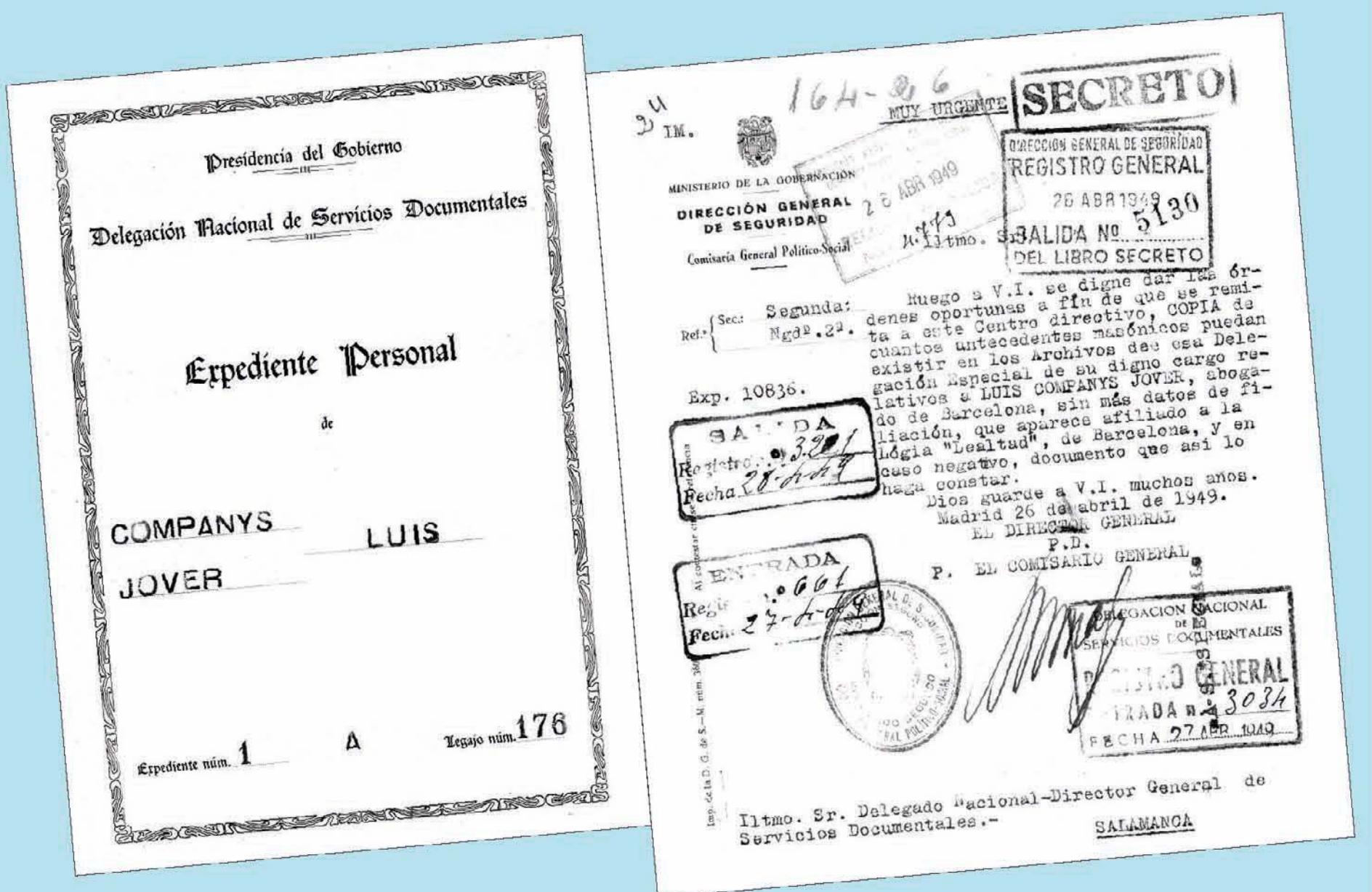

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col-laborador: Ramon Fons i Vilardell

8 ANYS DESPRÉS DEL SEU AFUSELLAMENT, DEMANEN ANTECEDENTS MAÇONÍCS DE LLUÍS COMPANYS
A l'esquerra, podem veure la portada de l'extens expedient obert al president Lluís Companys sobre la seva participació a la maçoneria, que es troba a l'Arxiu de Salamanca. A la dreta, es pot observar un document en què la policia franquista, vuit anys i mig després del seu afusellament, encara demanava a l'Arxiu de Salamanca informació sobre els "antecedents maçònics" de Lluís Companys, "abogado de Barcelona". Això ens dóna una idea de la intenció de la repressió franquista de ser tan exhaustiva com fos possible, tot i la seva lenticitat, i de l'aparent desconexió de la figura del president Companys.

Lluís Companys i Jover (1882-1940) milità ja des de ben aviat en diferents grups republicans. Com a advocat laboralista es va destacar en la defensa dels sindicalistes i

va participar en la fundació de la Unió de Rabassaires. També va participar en la fundació d'ERC (1931). Fou diputat a les Corts de Madrid. El novembre del 1932 va ser elegit diputat i president del Parlament de Catalunya. Del juny al setembre del 1933 fou ministre de la Marina. A la mort de Francesc Macià, va ser elegit president de la Generalitat (gener del 1934). Protagonitzà els Fets del Sis d'Octubre i fou condemnat a 30 anys de presó. Fou alliberat poc després de la victòria electoral de les esquerres el febrer del 1936 i tornà a exercir de president de la Generalitat, càrrec que mantingué durant tota la guerra civil. El febrer del 1939, s'exilià a França. Però, arran de la invasió alemanya de França en el decurs de la Segona Guerra Mundial, fou detingut per la Gestapo i lliurat al govern franquista. Després d'un consell de guerra sumaríssim –en el qual, abans de dictar sentència, el president del tribunal ja va encarregar un taüt–, Lluís Companys fou afusellat al castell de Montjuïc (15 d'octubre del 1940).

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

La lluita contra la maçoneria

La francmaçoneria és una institució universal, escampada per tot el món, de caràcter ètic, filosòfic i iniciàtic, l'estructura fonamental de la qual és constituïda per un sistema educatiu, tradicional i simbòlic. Vol fomentar la pràctica de la fraternitat i pretén ser un centre d'unió per a les persones d'esperit lliure de totes les races, totes les nacionalitats i totes les creences. Com a institució docent, té per objecte el perfeccionament de la persona i de tota la Humanitat. Fomenta entre els seus membres la recerca constant de la veritat, el coneixement d'un mateix i de la naturalesa humana a fi d'assolir la fraternitat universal del gènere humà. Per mitjà dels seus membres, projecta damunt la societat humana l'acció benefactora dels valors i els ideals que sosté.

La francmaçoneria va néixer com a societat secreta organitzada a Anglaterra a la fi del segle XVII, recollint, entre altres tradicions, la dels *free-masons* ("constructors lliures") medievals, que s'associaven al marge dels gremis locals per dur a terme on calgués la construcció de temples i altres edificis públics amb tècniques professionals que no revelaven als profans. Intel·lectuals i artesans confeccionaren uns estatuts que volien aconseguir l'alliberament de tots els homes oprimits per la intransigència i el despotisme. La societat s'estengué ràpidament per tot Europa, després per Amèrica, fins a assolir ramificacions arreu del món. Pel que fa a Catalunya i Espanya, la francmaçoneria es desenvolupa

durant les èpoques de més tolerància liberal i fou reprimida en les més autoritàries i dictatorials. Així, molts polítics de la Segona República eren maçons declarats: el president Manuel Azaña, Indalecio Prieto (líder del PSOE) i el mateix president de la Generalitat, Lluís Companys. Molts polítics de tendència republicana, liberal, i també d'esquerres i catalanista, hi pertanyien, però també molts ciutadans sense càrrecs públics. Molts exercien professions liberals (metges, arquitectes, advocats...) o bé eren comerciants i, fins i tot, militars.

La dictadura franquista prohibí la maçoneria a tot el territori de l'Estat espanyol. L'autèntica obsessió del general Franco contra la maçoneria es concretà en la creació l'any 1940 del Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo (TERMC). El nombre de condemnats per aquest tribunal fou enorme i de difícil comptabilització.

La documentació conservada a Salamanca relacionada amb la represió franquista contra la maçoneria és molt abundant. En aquest capítol i el següent veurem alguns documents dels expedients que s'instruiran contra diversos bagencs acusats de ser maçons.

Tanmateix, per la rellevància del personatge i l'interès dels documents, comencem per mostrar –en aquesta pàgina i la següent– alguns fulls de l'expedient del president de la Generalitat de Catalunya Lluís Companys i Jover.

① ALLOCUTION. ADDRESS.

Publicació que es troba dins l'expedient personal de Lluís Companys a l'Arxiu de Salamanca i que conté la traducció al francès i a l'anglès d'un discurs del president. Aquí veiem la portada i la primera pàgina de la versió anglesa.

D. Enrique Sauch (atala suplente Juez Municipal encargado del Registro Civil de Juzgado nº 1 de Barcelona)

Certifico: Que en el Registro civil de mi cargo, sección de defunciones tomo 89 folio 16 se encuentra la siguiente acta:

Número 746
Nombre y apellidos Luis Companys Jover
En la ciudad de Barcelona, provincia de la misma, a las once horas y cuarto minutos del día quince de agosto de mil novecientos noventa y ante el juez de mil novecientos noventa y ante D. Enrique Sauch, Juez Municipal encargado de la Audiencia de Barcelona, secretario, se procede a inscribir la defunción de Luis Companys, Jover, natural de Llançà, provincia de Gerona, hijo de D. José y de D. Luisa, domiciliado en la cuesta de la iglesia, número 14, piso de planta, de profesión abogado y de estado casado.

PEOPLE OF CATALUNYA:

I am speaking to you at a moment when I am trying more than ever, within the limits of my abilities, to find the best means to be worthy of the historic situation and of the immense responsibility which rests upon me as President of Catalunya, and to do my duty as a Catalan and a man. I speak to you at a time when I seek, and cannot find, words to express the intensity and complexity with which my entire being is vibrant. It is Lluís Companys, the President of Catalunya, who speaks to you.

On the 19th of July, our country, by means of the forces of the Government of the Generalitat and of the impulse of the people, defeated, annihilated, dispersed, and drove many kilometers beyond the Catalan frontiers, the hordes of mutinous soldiery who had taken up arms against the Republic. Our territory was purged of rebellion, but the war that had begun with a betrayal spread over all of Spain, and the soldiers of Catalunya made their appearance on all the fronts of the Spanish Republic, to whose defence our people brought all the strength of their weapons and their energies.

2

- a consecuencia de hemorragia interna traumática
- según resultado de la certificación funeraria
- y reconocimiento practicado y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio de Madrid.
- Esta inscripción se practica en virtud de acuerdo recibido de la Audiencia de Guadalajara.
- constituyéndose además
- habiéndola presenciado como testigos, D. Pedro Vives y D. Joaquín Jiménez Martínez, mayores de edad y vecinos de Madrid.
- Leída esta acta se sella con el del Juzgado y la firman el señor Juez, los testigos
- de que testifican: Luis Companys, Jover y D. Joaquín Jiménez Martínez, Juez de la Audiencia de Guadalajara.

Concurriendo fielmente con el original a que me remito. Y para que conste expedido el presente certificado con atención a su fecha de agosto de año 1941 en la cuesta de la iglesia, número 14, piso de planta, de profesión abogado y de estado casado.

Excmo. Señor:

Log.: Realidad 164-26 N.º 6

Villes de Barcelona
Lluís Company Jover
natural de Tarragona
el 1 de Enero de 1885 habita en la
profesión Abogado
Símbol:

3

Servicios Especiales.
Consecuente a lo interesante en su atento escrito núm. 405 de fecha 10 del actual; adjunto tengo el honor de remitir a V. I. certificación de antecedentes masónicos, relativa a Lluís COMPANY JOVER, Abogado; significándose que el individuo en cuestión no se ha retractado conforme determina la ley de la presidencia del Gobierno de 1er de Marzo de 1.940. Dios guarde a V. I. muchos años. Salamanca 15 de Julio de 1.941. Excmo. Señor.
El DELEGADO,

4

MEMBRE DE LA LÒGIA LEALTAD
Aquest document de l'expedient reproduix la fitxa que registrava Lluís Companys com a membre de la lògia Lealtad de Barcelona, l'any 1922.

4 "NO SE HA RETRACTADO"
El juliol del 1941, nou mesos després de l'afusellament de Lluís Companys, la policia, a més d'enviar al TERMC més documentació maçònica relacionada amb ell, l'informava que "el individuo en cuestión no se ha retractado".

3

⑤ JOAN SELVES I CARNER, PERSEGUIT DESPRÉS DE MORT

Al document de la dreta, del desembre del 1943, nou anys després de la mort de Joan Selvés, la policia franquista sol·licita a l'Arxiu de Salamanca informació sobre els antecedents maçònics de "un tal Selves, vecino de Barcelona". Segons el Arxiu Masònic, Selvés pertanyia a la lògia Justicia de Barcelona, igual que Francesc Farreras i Duran. A baix, una fitxa de Joan Selvés de l'Arxiu: finalment van saber que havia mort l'any 1934 i la investigació sobre la seva persona s'aturà. Joan Selvés i Carner (1899-1934), primer alcalde manresà de la República, fou elegit diputat a les Corts Constituents (1931) i diputat al Parlament de Catalunya (1932), on fou cap de la majoria parlamentària d'ERC. En els següents anys fou nomenat conseller d'Economia i Agricultura de la Generalitat, governador general de Catalunya i comissari d'Ordre Públic de Catalunya, i conseller de Governació de la Generalitat.

Joan Selvés era un home de confiança de Francesc Macià i Lluís Companys.

Va morir als 35 anys, a causa d'una sobtada malaltia, sent conseller de Governació.

⑥ FARRERAS I DURAN, FIXAT I BEN FIXAT

Aquí podem veure un informe policial complet del manresà Francesc Farreras i Duran (1900-1985), que havia estat secretari de la conselleria d'Agricultura de la Generalitat i diputat al Parlament de Catalunya.

Exiliat a Mèxic, fou president del Parlament de Catalunya a l'exili (1954-1980).

A l'informe, de l'octubre del 1944, consta la relació de Farreras i Duran amb logies maçòniques.

De fet, a l'expedient s'inclou documentació que certifica que Farreras arriba a tenir importants càrrecs dins la maçoneria.

④ T/G
MINISTERIO DE LA GOBERNACIÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE SEGURIDAD
Comisaría General Político Social
Ref. Neg. 2º
Nº 43589

5
DIRECCIÓN GENERAL DE SEGURIDAD
COMISARÍA GENERAL POLÍTICO-SOCIAL

RECLAMADA

GENERAL

P.D.

EXCMO. SR. COMISARIO GENERAL

REGISTRO

SECRETARIO

RECIBIDO

17581

RECIBIDO

1 L'EXILI SALVA FARRERAS I DURAN I PERRAMON I PLAYÀ DE LES PRESONS FRANQUISTES

En aquests dos documents podem veure que la policia franquista, anys després d'acabada la guerra civil, encara intentava trobar dues persones molt significatives políticament: Francesc Farreras i Duran i Llorenç Perramon i Playà. Llorenç Perramon, comerciant de professió, era un militant destacat d'Acció Catalana a Manresa. Havia estat membre, el dia de la proclamació de la República, de la Junta de Govern Republicà Provisional de Manresa. Durant la guerra fou nomenat cap dels Serveis Generals de la conselleria de Defensa de la Generalitat.

Eany 1943, la policia franquista descobrí que Perramon s'havia exiliat a Mèxic. Per aquest motiu, dos anys més tard, fou declarat "procesado en rebeldía".

Evidentment, si s'hagués quedat a Catalunya hauria estat empresonat i condemnat. Com a mostra d'aquesta voluntat repressora del règim franquista, veiem que l'any 1960 la policia encara inquiria si Llorenç Perramon havia retornat de l'exili per tal de poder-lo detenir.

També a l'expedient de Farreras i Duran trobem un document similar. La direcció general de Seguretat continuava demanant als Serveis Documentals de Salamanca documentació sobre els antecedents maçònics del polític manresà l'any 1950. Igual que Llorenç Perramon, Francesc Farreras estava exiliat a Mèxic. En aquest cas, el requeriment policial és de l'any 1964, 25 anys després d'haver finalitzat la guerra.

2 FITXA DE LLORENÇ PERRAMON I PLAYÀ

Fitxa de Llorenç Perramon i Playà com a membre de la lògia Themis de Barcelona, en la qual exercí càrrecs importants. La documentació de tants milers i milers

Proper capítol:**Rubricats, una lògia maçònica de Manresa.**

Veurem documents d'altres maçons de Manresa i el Bages i parlarem d'un tema desconegudíssim: l'existència d'una lògia maçònica manresana.

Manuscrit: "Rubricats, una lògia maçònica de Manresa. Documentat a les pàgines 104 i 105 de l'any 1938. Signat a la base del document de l'any 1938." Signat a la base del document de l'any 1938.

de maçons va sorgir de les requises fetes pels franquistes el 1939 a les seus de les corresponents lògies. D'aquesta manera van poder obtenir una abundant i important documentació amb unes llistes molt completes de les persones que integraven les lògies. Això els permeté obrir infinitat d'expedients instruits pel Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo (TERMC). L'activitat maçònica de Llorenç Perramon i Playà fou molt intensa. Durant la guerra, impulsà actes de reconeixement en memòria de maçons morts pels franquistes, com fou el cas de Francesc Casas Sala, i publicà articles al diari barceloní *La Rambla* tot defensant el paper de la francmaçoneria a favor de la República.

3 "MIQUEL SERVET, EXEMPLARI DE LA MEVA VIDA"

Llorenç Perramon, en iniciar-se a la maçoneria, trià com a nom simbòlic el de Miquel Servet. En aquest interessant document, d'un elevat nivell literari i intel·lectual, Perramon explica què és per a ell la maçoneria ("un formidable exèrcit de lliurepensadors, una formidable força al servei de la Llibertat") i per què ha triat com a símbol Miquel Servet.

VENERABLE MESTRE I ESTIMATS GERMANOS
En compliment de la lloable costum masònica de que els iniciats adoptin un nom simbòlic que, alhora que condensi la plenitud espiritual, sigui exponent de les inquietuds ideals del nou militant de l'exercit de la Llibertat que es la Masonería, en plau de presentar al taller d'aquesta Respectable Lògia el treball que el Venerable Mestre ens recomanava en una de les darreres tingudes i que jo he tingut en el meu pensament des del dia de la meva iniciació, però que no he pogut realitzar abans degut a ocupacions imperioses.

En la meva curta experiència masònica, en la meva condició d'humil Aprenent, no he sabut compreender la Masonería d'altra manera que un formidable exercit de lliurepensadors, que una formidable força al servei de la Llibertat. De no haber-ho entès així quan encara no m'havien estat afraçanides les portes d'aquest temple. Temple no hauria accedit a la meva iniciació i de no veure-ho així corroborat per l'exemple d'aquest aplec de germans que professen un fervorós culte a la mes excelsa de les virtuts humanes, jo encara n'hauria desistit.

I bé, Venerable Mestre i estimata Germana, quan es tracta d'un lliure pensador i entre lliurepensadors de conciència pura, quin símbol podrà jo adoptar que no fos precisament el d'un lliurepensador, el d'un d'aquells grans homes, un dels catalans mes il·lustres, que de la Llibertat i de la Ciència s'en feu una norma mística, guirebò religiosa, plena de fermesa i de rebelleria que el porta al martiri mes crudel que el fanstisme ha conegut? Permeteu-me, Venerable Mestre i estimata Germana, que el pronunci amb tota la certeza que la meva ànima lliure, amb la convicció que dóna l'ideal mes pur, amb la fermesa del català que porta dins les venes la sang de la rebel·lió contra totes les tiranies, amb l'ardidesa del batallador que lluita contra totes les iniquitats: aquest nom il·lustre, el meu símbol masonic, es

MICHAEL SERVET
el gran català, el geni que fou tot a l' hora estudiant, teolog, metge i lliurepensador, l'autor incomparable del segle 16, l'home ideal, el descubridor de la circulació de la sang, el perseguit, el processat i cremat viu a la foguera per mandat del fanatic Calvino. Aquest és el meu símbol i jo us digue que he de procurar en tot moment que sigui l'exemplari de la meva vida i de tota actuació meva.

I ja que em trobo avui a Orient, permeteu-me Venerable Mestre i estimats Germans, que us digui tot el mes breu possible quina fou la vida i l'obra d'aquest home benemerit, d'aquest home lliure per excel·lència, i que de nom es necessaria la seva reivindicació davant el món i en la qual li ha fet pas la justícia que mereix.